

Taotletava Nurme V turbatootmisala ja sellega
piirneva rohevõrgustiku eksperthinnang
(Töö nr 26/5499)

Kinnitas:

Aadu Niidas

Juhatuse liige

Koostas:

Hanna-Liina Pärnik-Pernik

Keskkonnaspetsialist

Välitöö teostasid:

Anna-Helena Purre

Keskkonnaekspert

Üllar Rammul

Keskkonnaspetsialist

Esikaane foto: vaade taotletavalt Nurme V alalt loomade jäljeridadele ja olemasolevale Nurme Turvas tootmisalale; autor OÜ Inseneribüroo STEIGER (26.01.2026)

© 2026 OÜ Inseneribüroo STEIGER

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. UURINGUALA	5
1.1. Nurme piirkonna lähiümbruses toimunud metsamuutused.....	6
2. ROHEVÕRGUSTIKU ÜLEVAADE	8
2.1. Rohevõrgustik ja taotletava Nurme V turbatootmisala paiknemine	8
2.1.1. Üldplaneeringu rohekoridor.....	12
2.2. Via Baltica rohevõrgustikus.....	13
3. ULUKIFAUNA ISELOOMUSTUS	16
3.1. Välitööde metoodika	16
3.2. Välitööde tulemused	20
3.3. Loomade liikumine laiemas ruumilises kontekstis.....	21
4. ÖKODUKTIDE JA MUUDE LÄBIPÄÄSUDE ROLL	26
4.1. Ökodukti toimimist tagavad tingimused	26
4.2. Ökodukti kaitsevöönd	28
5. MÕJUDE HINNANG.....	30
5.1. Mõju loomastikule	30
5.2. Mõju Nurme ökodukti toimimisele	31
5.3. Mõju rohevõrgustikule.....	32
5.4. Turbatootmise ja Via Baltica kumulatiivsete mõjude hindamine	34
6. LEEVENDUS- JA KOMPENSEERIMISMEETMED	37
6.1. Loomastiku liikumisteed ja rohekoridoride võimalikud lahendused	37
6.2. Loomasõbralikud lahendused töötavatel turbatootmisaladel.....	37
6.3. Edasine planeerimine ja etappide kaupa korrastamine	39
KOKKUVÕTE	43
KASUTATUD KIRJANDUS	45

SISSEJUHATUS

AS Nurme Turvas (Lille, Nurme küla, 85004 Tori vald, Pärnu maakond, reg nr 10315153; edaspidi ka *arendaja*) tellis eksperthinnangu seoses Nurme V turbatootmisala rajamisega. Arendaja soovib laiendada oma senist tegevust Lavassaare maardlas ning võtta kasutusele Nurme V turbatootmisala mäeeraldis, mis asub samuti Lavassaare turbamaardlas, paiknedes olemasoleva Nurme Turvas tootmisalaga külgnevatel aladel.

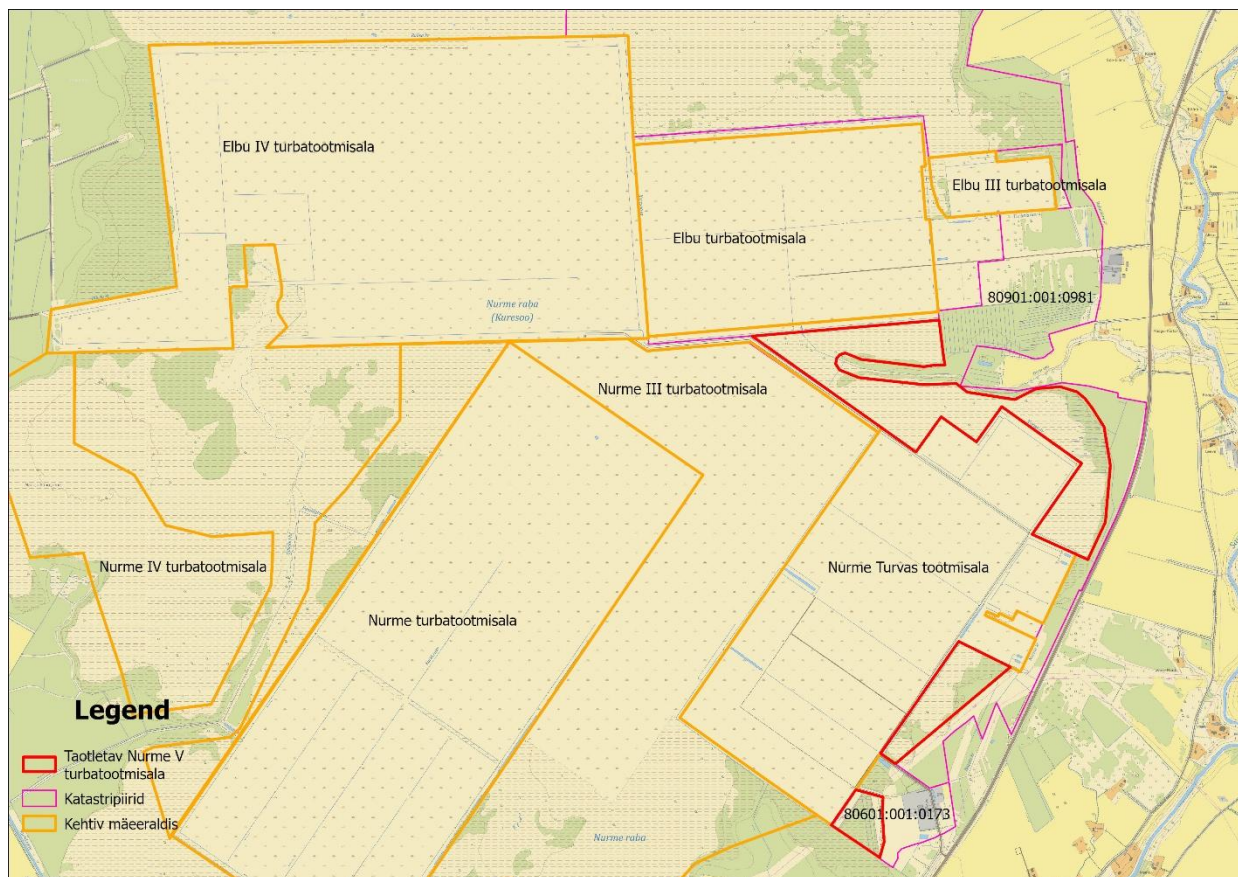
AS Nurme Turvas esitas 09.05.2025 Keskkonnaametile Lavassaare turbamaardlas asuval Nurme V turbatootmisalal maavara kaevandamiseks ja vee erikasutuseks keskkonnaloa taotluse. Keskkonnaamet edastas taotluse 27.06.2025 kirjaga nr DM-127610-15 kohalikule omavalitsusele (Tori Vallavalitsus), kes 21.08.2025 otsusega nr 348 (registreeritud KOTKAS-s 26.08.2025 nr DM-127610-18) ei nõustunud keskkonnaloa taotlusega, sest rohevõrgustiku alal kavandatav tegevus ei vasta kehtivas Sauga valla üldplaneeringus sätestatule, rohevõrgustiku ja projekteeritud ökodukti toimimist ei ole analüüsitud keskkonnaloa taotluses ning sellega ei ole tagatud rohevõrgustiku toimimine.

Tulenevalt eelnevast tellis arendaja OÜ-lt Inseneribüroo STEIGER (Männiku tee 104/1, 11216 Tallinn, reg nr 11206437) Nurme V turbatootmisala ja sellega piirneva rohevõrgustiku eksperthinnangu.

1. UURINGUALA

AS Nurme Turvas on turba tootmisega tegelev mäetööstusettevõtte, kes kaevandab aiandusturvast Lavassaare turbamaardlas Elbu IV turbatootmisalal (keskkonnaloa nr [KMIN-033](#), kehtib 16.02.2002 - 31.12.2056) ning Nurme Turvas tootmisalal ([KMIN-009](#), kehtib 06.12.1997 - 10.06.2052).

Taotletav Nurme V turbatootmisala (joonis 1) asub Tori valla Nurme külas Halinga metskonnas 39 asuval katastriüksusel (tunnus 80901:001:0981, riigivara valitsejaks on Kliimaministeerium, volitatud asutuseks on Riigimetsa Majandamise Keskus) ja eraomandis oleval katastriüksusel Lille (tunnus 80601:001:0173, omanik Nurme Turvas AS).

Joonis 1. Taotletav Nurme V turbatootmisala ja lähiümbruses kehtivad määraldised.
(Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet 2026, mõõtkava 1 : 24 000)

Ettevõtte taotleb Nurme V turbatoomisalal maavara kaevandamise luba 30 aastaks, et varustada ettevõtet majandustegevuseks vajaliku materjaliga. Taotletava mäeeraldise lahustükkide ja selle teenindusmaa pindala on 101,25 ha. Kavandatav turba kaevandamine puudutab kolme eraldiseisvat lahustükki pindaladega vastavalt 73,9 hektarit, 17,4 hektarit ja 7,3 hektarit, lahustükkide kogupindala on seega 98,6 hektarit.

Nurme turbatootmis piirkonnas on turba kaevandamine toimunud vähemalt alates 20. sajandi lõpust, mil asutati AS Nurme Turvas (1997). Tegemist on pikaajaliselt kasutusel olnud tootmisalaga, kus turbatootmine on kujundanud piirkonna maakasutust ja maastikupilti.

Nurme Turvas tootmisterritooriumil on lisaks turbatootmisega seotud tegevustele kavandatud äri- ja büroohoone koos seda teenindava taristuga. Projekteerimistingimuste kohaselt on kavandatava hoone ehitusalune pind kuni 884 m² ning hoone paikneb olemasoleva tehaseala kaguservas. Kavandatud lahendus hõlmab ka parkimisala ning haljastatud puhkeala rajamist.

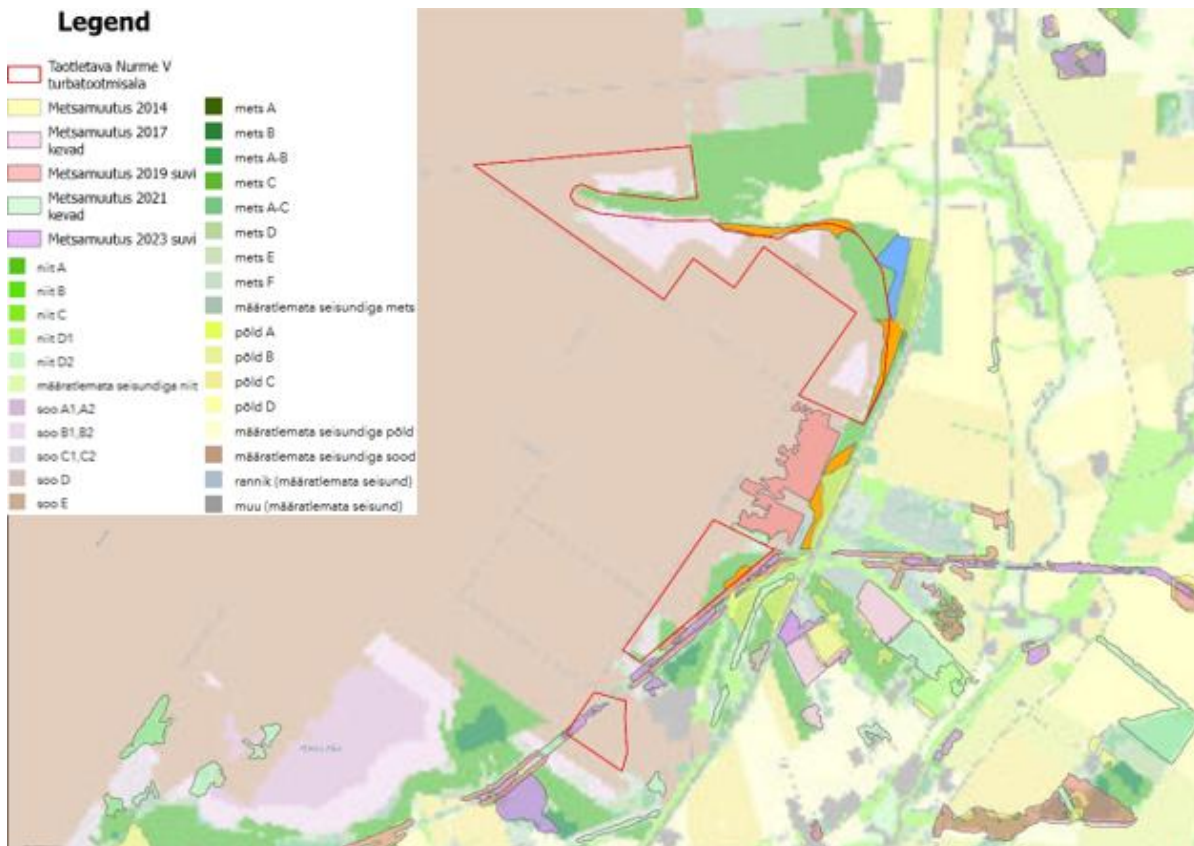
1.1. Nurme piirkonna lähiümbruses toimunud metsamuutused

Taotletava Nurme V turbatootmisala koosneb valdavalt soolast, mille põhja- ja keskosa lahustükkide äärealadel esineb vähesel määral metsa. Nendel metsaaladel, kokku viiel eraldisel, on 2026. aastaks taotletud lageraieid ning 2025. aastal on lageraie juba teostatud taotletava ala kirde osas (joonisel 2 tähistatud oranži ja sinise värviga).

Viimastel aastatel (2025–2026) toimunud ja kavandatavad lageraied on seotud Via Baltica maanteetrassi rajamisega. Sellega seoses on raadatud metsamaad trassikoridoris ja selle vahetus läheduses, ulatudes mööda maanteed põhjapoolsest lahustükist kuni keskmise lahustükini (Metsaportaali 2026).

Samal joonisel on kujutatud ka juba toimunud metsamuutused taotletaval alal ja selle lähiümbruses aastatel 2023, 2021, 2019, 2017 ja 2014 (Maa- ja Ruumiameti 2026).

ELME (elupaiga- või maastikuelemendid) kaardikihi põhjal on kujutatud maismaaökosüsteemide ökoloogiline seisund, kus metsade puhul kirjeldavad klassid (A–F) metsade looduslikkuse gradienti – A on kõige looduslikum. Niitude puhul iseloomustavad klassid A kuni D2 funktsioneerimist niiduökosüsteemina – gradienti hästi hooldatud pärandniidust degradeerunud kooslusteni. Soode puhul on olulisimaks näitajaks kuivenduse mõju, mille alusel on sood jagatud klassidesse A (looduslik seisund, inim mõju puudub) kuni E (turbatootmisala või valdavalt hävinud turbakihi ala, toimiv kuivendusvõrk). Põllumajanduslike ökosüsteemide puhul sõltuvad hinnangud eeskätt maastikuelementide olemasolust ja nende mõjualade ulatusest (klassid A kuni D).

Joonis 2. Taotletava Nurme V turbatootmisala ja lähiümbruses toimunud metsamuutused. (Aluskaart: ELME2 2023, mõõtkava 1 : 20 000)

2. ROHEVÕRGUSTIKU ÜLEVAADE

Rohevõrgustik on looduslike ja poollooduslike alade ökoloogiliselt toimuv võrgustik, et tagada looduslike protsesside toimimine. Selle alla kuuluvad ka ökosüsteemide elustikku ja ökosüsteemiteenuseid toetavad tehnilised rajatised (ökoduktid, rohekatused, roheseinad jne). (Kutsar jt., 2018)

Rohevõrgustik aitab tasakaalustada ja leevendada arendustegevuste mõju maastikule ning aitab tagada ökosüsteemide elurikkuse säilimise. Rohekoridoride eesmärk on tagada tuumalade sidusus, vähendada elupaikade hävimise ja killustumise mõju elustikule. (Kutsar jt., 2018)

Käesolevas peatükis käsitletakse rohevõrgustikku lähtudes Sauga valla üldplaneeringust, mille kohaselt on rohekoridoridest kujundatud maastikus sidus võrgustik, kus tuumalad ja koridorid on selgelt eristatud ning määratud on rohevõrgustiku toimimist tagavad kasutustingimused. Ülevaade on antud seoses kavandatava Nurme V turbatootmisalaga, et hinnata selle paiknemist rohevõrgustiku elementide suhtes ning kavandatava tegevuse võimalikku mõju rohevõrgustiku sidususele ja toimimisele, sh. koosmõju projekteeritava Via Baltica maanteega.

2.1. Rohevõrgustik ja taotletava Nurme V turbatootmisala paiknemine

Taotletav Nurme V turbatootmisala kattub peaaegu täielikult Sauga valla üldplaneeringu (kehtestatud Sauga Vallavolikogu 05.12.2016 otsusega nr 97) ja Pärnu maakonnaplaneeringu 2030+ (kehtestatud Riigihalduse ministri 29.03.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/74) kohase rohevõrgustiku koridori aladega.

Pärnu maakonna planeeringus 2030+ (2018) tuuakse välja, et Pärnumaa on eelkõige rikas turba ja ehitusmaavarade poolest. Seal on välja toodud, et maavara kaevandamisel tagada maavarade keskkonnasõbralik ja efektiivne kaevandamine minimaalsete kadudega. Planeeringu järgi tähendab keskkonnasõbralik kaevandamine maardla kiiret ammendamist, võimalikult suure koguse maavara väljamist võimalikult lühikese aja jooksul, keskkonnanormide ületamise vältimist ning ala kiiret projektikohast korrastamist. Ressursi efektiivne kasutamine tähendab kaevandatava maavara võimalikult täielikku väljamist ning kaasnevate maavarade kasutamist. Maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimustes on välja toodud, et maardlate kasutuselevõtul tasub vältida alasid, mis asuvad muuhulgas rohelise võrgustiku aladel. Juhul, kui rohevõrgustiku aladel on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, tuleb rakendada meetmeid, et kaasnevad mõjud nendele aladele oleksid leevendatud ja minimaalsed. Samuti tuleb kaevandamine kavandada ja korraldada selliselt, et tekiks võimalikult vähe mõju rohelisele võrgustikule.

Sauga valla üldplaneeringus (Skepast & Puhkim OÜ, 2016b) on välja toodud järgmised tingimused maakonna taseme rohelise võrgustiku toimimise tagamiseks ja säilitamiseks:

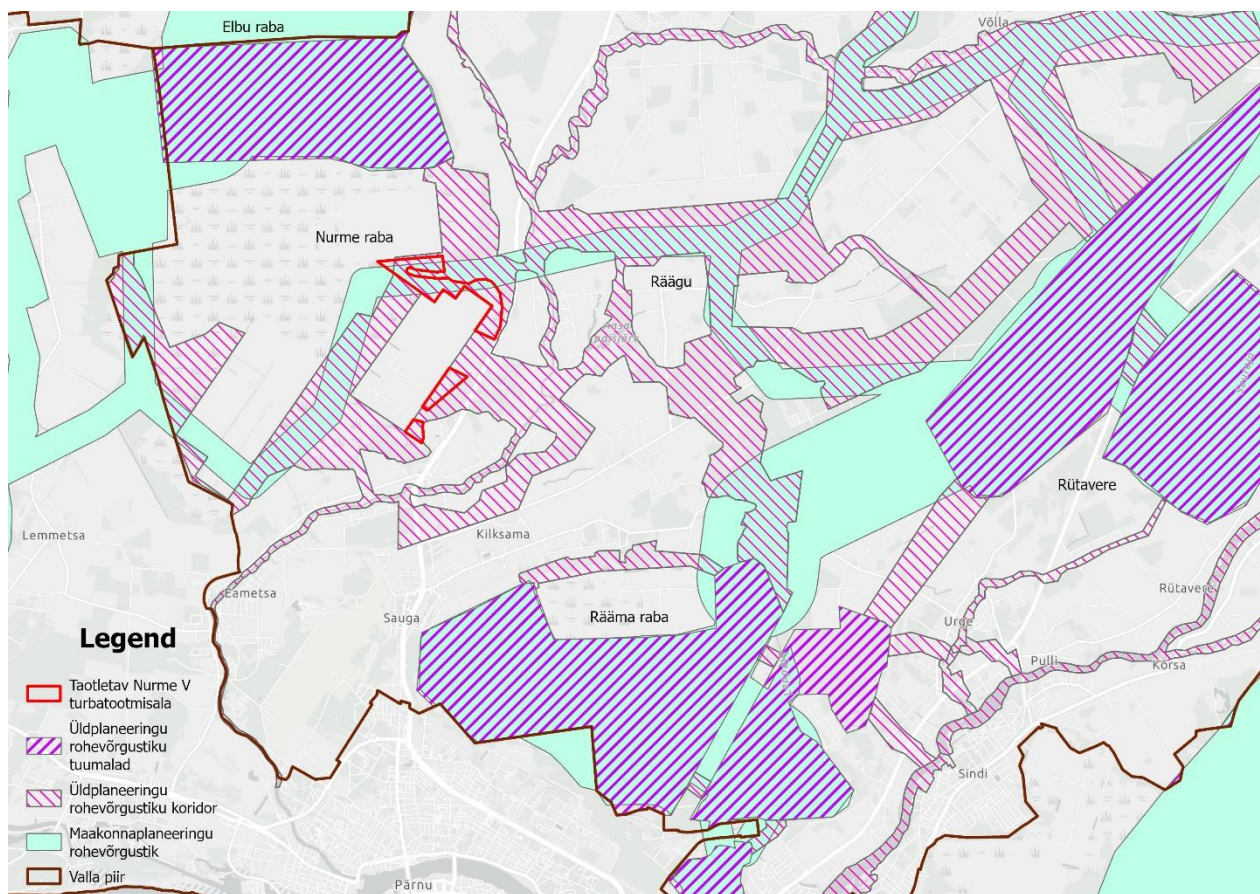
- Säilitada rohelise võrgustiku terviklikkus, sidusus ja vältida loodusalade killustamist;
- Rohelise võrgustiku toimimiseks tagada, et looduslike ja poollooduslike alade osatähtsus tugialadel ei langeks alla 90% pindalast ning koridorides alla 70% koridori keskmisest läbimõõdust. Rohelise võrgustiku tuumalade reaalne ulatus ei tohi väheneda üle 10%;
- Vältida negatiivse keskkonnamõjuga, kõrge keskkonnariskiga ning teiste tööstus- ja infrastruktuuriobjektide kavandamist rohelisse võrgustikku. Juhul, kui nende rajamine on möödapääsmatu, tuleb eriti hoolikalt valida rajatiste asukohta ning rakendada rohelise võrgustiku toimimise tagamiseks vajalikke leevendus- ja kompensatsioonimeetmeid. Suurte, riigi toimimiseks vajalike objektide

kavandamisel rohevõrgustiku aladele, tuleb tagada rohevõrgustiku sidusus.

Objektide planeerimisel ja asukohavalikul tuleb võtta arvesse KSH ja KMH tulemusi;

- Vältida uute karjääride rajamist (sh olemasolevate laiendamist) rohelise võrgustiku alale.

Nii uuringuala kui ka rohevõrgustiku koridor kulgevad piki olemasoleva Tallinna–Pärnu–Ikla maanteed. Nurme raba rohekoridor ületab Tallinna–Pärnu–Ikla maanteed ning on ruumiliselt ja funktsionaalselt ühenduses Räägu küla, Rütavere ja Rääma raba tugialadega (joonis 3).

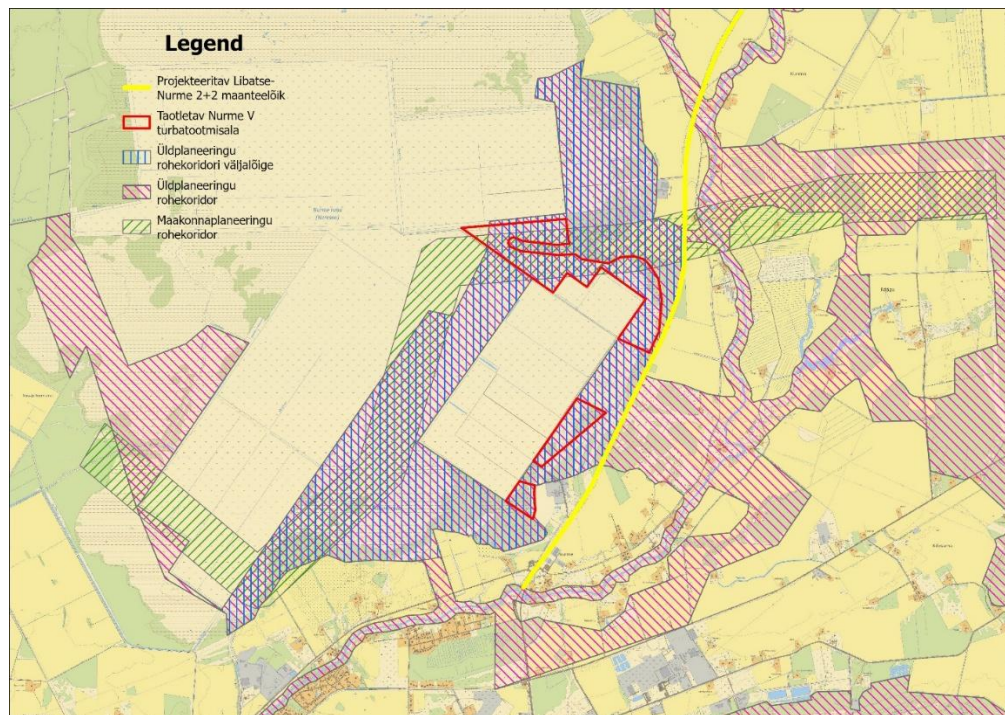

Joonis 3. Üldplaneeringuga muudetud rohevõrgustiku paiknemine võrreldes aluseks olnud maakonna teemaplaneeringu kohase rohevõrgustikuga. Taotletav Nurme V mäeeraldis on tähistatud punasega. (Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet 2026, mõõtkava 1 : 70 000)

Sauga valla üldplaneeringu kohaselt on rohelist võrgustikku võrreldes Pärnu maakonna teemaplaneeringuga oluliselt korrigeeritud, arvestades eelkõige maastikumustreid. Valla tasandi jaoks liiga üldistatult kujutatud maakonnaplaneeringu rohekoridore täpsustati vastavalt maastikupiiridele ja asustuse paiknemisele.

Maastikuloogikat ja loomade võimalikke liikumisteid arvestades on rohekoridoride asendit mitmel juhul (enim Nurme ja Räägu külade piirkonnas) muudetud nii, et koridorid kataksid paremini asustusega loodusmaastike alasid ja ühtiks paremini reaalse ökoloogilise võrgustikuga. (Skepast & Puhkim OÜ, 2016b)

Nimetatud muutus on toodud ka joonisel 4, kus on näha, et taotletava ala kattuvus maakonnaplaneeringu järgse rohekoridoriga on võrreldes Sauga valla üldplaneeringu omaga väiksem.

Joonis 4. Rohevõrgustiku paiknemine projekteeritava tee ja taotletava Nurme V määeraldise piirkonnas Pärnu maakonnaplaneering 2030+ ja Sauga valla üldplaneeringu järgi. (Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet 2026, mõõtkava 1 : 35 000)

Rohelisest võrgustikust on välja jäetud ka varasemalt kasutuses olevad turbatootmisalad. Kuigi pärast turbakaevandamist tootmisalad korrastatakse (tõenäoliselt luuakse tingimused soo taastumiseks), toimub kaevandamine siiski aastakümneid, mille vältel alal elustik ja funktsionaalsus rohealana praktiliselt puudub. (Skepast & Puhkim OÜ 2016a)

2.1.1. Üldplaneeringu rohekoridor

Üldplaneeringu rohekoridori analüüsi koostamisel määratleti rohekoridori ulatus taotletava ala ümbruses, mis on tähistatud joonisel 3 sinise viirutusega.

Üldplaneeringus määratud rohekoridori kogupindala on 778,1 hektarit. Lahustükkide kogupindala on 98,6 hektarit, mis moodustab ligikaudu 12,7% (vastavalt 9,5%, 2,2%, 0,9%) üldplaneeringu rohekoridori kogupindalast. Kaevandamise järgselt jääb rohekoridorist alles umbes 87,3%, ehk ligikaudu 679,5 hektarit.

Kuigi üldplaneeringu tasandil on mõjutatud osakaal suurem kui maakonnplaneeringus, säilib valdavas osas rohekoridori pindala ning rohevõrgustiku funktsionaalne toimimine võib säilida, eeldusel, et edasistes etappides rakendatakse leevendusmeetmeid, eelkõige vahendatakse põhjapoolse ja keskmise lahustüki piire ning tagatakse ökoloogilised ühendused lahustükkide vahel (vt peatükk 5.3.).

Käesolevas töös viidatakse Sauga valla üldplaneeringule ja selle keskkonnamõju strateegilisele hindamisele, kuigi kavandatav tegevus paikneb tänapäevases Tori vallas. Selgituseks märgitakse, et 2017. aasta haldusreformi käigus ühines Sauga vald Tori vallaga ning uute halduspiiride alusel kehtivat üldplaneeringut koostatud ei ole. Seetõttu on analüüsi aluseks võetud haldusreformi eelne Sauga valla planeeringudokumentatsioon, mis hõlmab ka käesolevat planeeringuala.

Lisaks kasutatakse töös koostatava Tori valla rohevõrgustiku analüüsi „Tori valla rohevõrgustiku analüüs ning rohevõrgustiku toimimise tagamiseks vajalike tingimuste

määramine“ (2023). Nimetatud analüüsi kasutatakse täiendava alusmaterjalina, et hinnata planeeringuala paiknemist rohevõrgustikus ning täpsustada rohevõrgustiku elementide (tuumalade ja koridoride) käsitlusi lähtudes kehtivast haldusjaotusest.

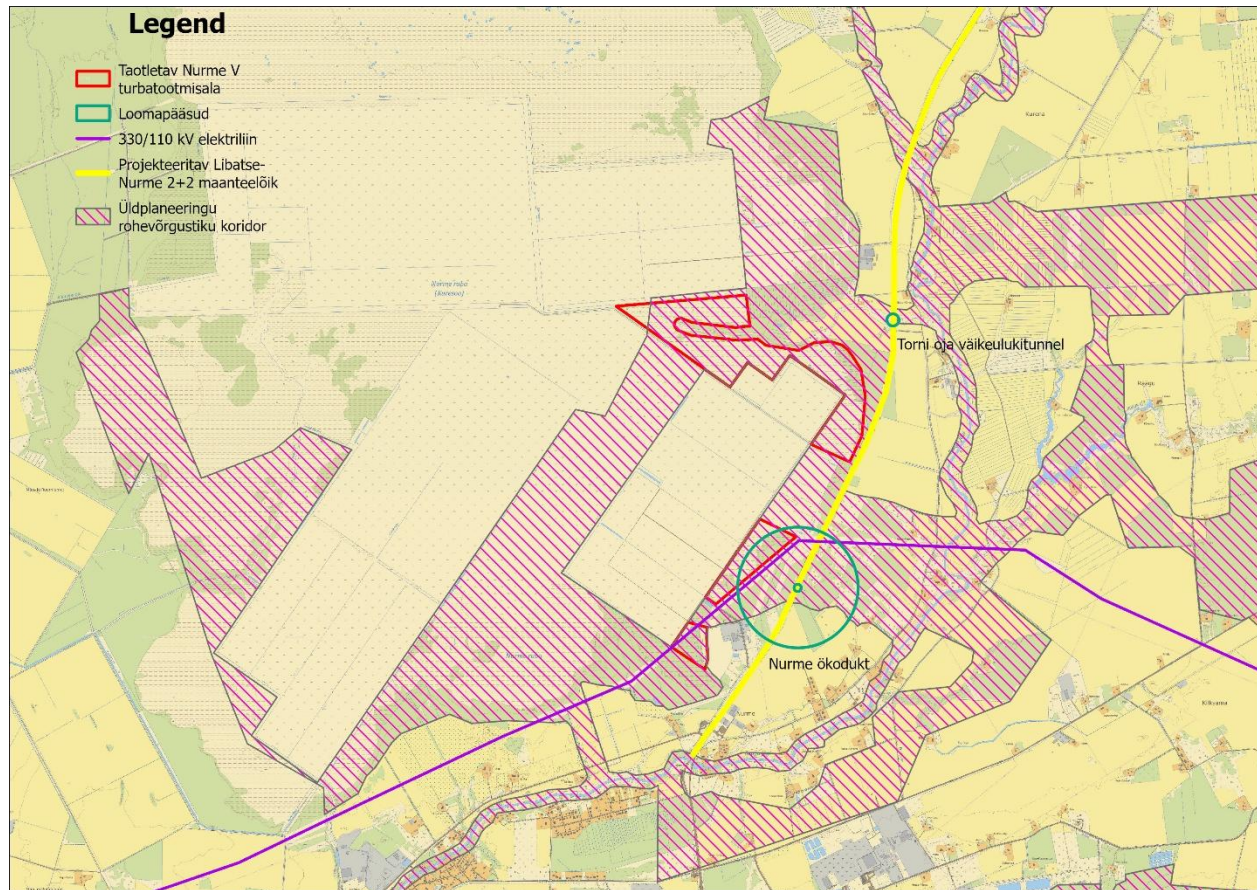
Sauga valla üldplaneeringu KSH aruanne ei ole eraldiseisev planeerimisdokument, vaid see oli sisend Sauga valla üldplaneeringule. Antud analüüsis on nimetatud KSH aruanne kajastatud, kuna see selgitab pikemalt, miks ja kuidas on üldplaneeringus endas rohevõrgustikku kajastatud ning millest tulenevalt on üldplaneeringus rohevõrgustiku asukohti täpsustatud.

2.2. Via Baltica rohevõrgustikus

Via Baltica trassikoridor (Pärnu Maavalitsus, 2012) on üks olulisemaid rohevõrgustikku mõjutavaid taristuobjekte planeeringuala lähiümbruses, kuna selle ristumine rohekoridoridega võib põhjustada olulisi konfliktsituatsioone loomastiku liikumisel. Suure liiklusköormuse ja kiiruse tõttu avaldab maanteekoridor rohevõrgustikule tugevat barjääriefekti, vähendades rohealade sidusust ning halvendades nende toimimist.

Lisaks kavandatakse piirkonda Nurme eritasandiline liiklussõlm, mis hõlmab maanteega seotud ühendusteid, rampe ja viadukti ning suurendab transporditaristu osakaalu rohekoridori piirkonnas. Seetõttu tuleb rohevõrgustiku toimimist hinnata terviklikult, arvestades nii maantee väljaehitamise, Nurme liiklussõlme rajamise kui ka teiste piirkonnas kavandatavate maakasutusmuutustega. (Skepast & Puhkim OÜ 2022)

Taotletava Nurme V turbatootmisala mäeeraldise kirde- ja ida osas lõikab Via Baltica trassikoridor roheline võrgustiku ala läbi. Joonisel 5 on kujutatud kaks rohevõrgustiku kohta, kus maantee ristub rohekoridoridega. Seetõttu tuleb teetrasside projekteerimisel ette näha loomapääsud ning vajaduse korral rakendada ka teisi leevendusmeetmed. (Skepast & Puhkim OÜ 2022)

Joonis 5. Taotletava Nurme V mäeeraldise, loompääsude ja joonobjektide paiknemine rohevõrgustikus. (Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet 2026, mõõtkava 1 : 35 000)

Rohevõrgustiku ala ei ole tingimata takistuseks kaevandamislubade andmisel õigusaktides sätestatud korras ja tingimustel, sest pikemas ajaskaalas on karjäärides kaevandamise näol tegemist ajutise tegevusega, mille lõppemise järel kaovad ka häiringud loomastikule ning mingil määral taastuvad elupaigad. Taotletav Nurme V mäeeraldised paiknevad rohevõrgustiku koridoris. Koridorid on võrreldes tuumaladega vähem ulatuslikud ja struktuurilt lihtsamad ning seetõttu ka ajas kiiremini muutuvad või ümberkujundatavad. (Kutsar jt., 2018)

Erinevalt paljudest teistest maakasutusviisidest ei toimu turbakaevandamine ööpäevaringselt ega aastaringselt ühtlase intensiivsusega. Töö on valdavalt hooajaline ja

sõltub ilmastikutingimustest, olles aktiivsem kuivematel perioodidel ning märkimisväärselt piiratum varakevadel, sügisel ja talvel. Samuti toimub suurem osa tootmistegevusest päevasel ajal, öisel ajal turbakaevandamist ei toimu.

3. ULUKIFAUNA ISELOOMUSTUS

Ulukifauna uuring viidi läbi taotletaval Nurme V turbatoomisalal kavandatava tegevuse võimaliku mõju hindamiseks piirkonna rohevõrgustiku toimimisele. Uuringu eesmärk oli selgitada välja taotletaval alal ja selle lähiümbruses esinevad suuremad ja keskmise suurusega imetajad ning hinnata ala kasutust nende poolt, keskendudes liikumisteede väljaselgitamisele.

3.1. Välitööde metoodika

Välitööd uuritaval alal toimusid 23.01.2026, 26.01.2026 ja 06.02.2026. Välitööd viisid läbi zooloog-loomaökoloog Üllar Rammul ja taimeökoloog Anna-Helena Purre. Loomastiku uurimisel kasutati peamiste meetoditena tegevusjälgede (jäljeread, toitumisjäljed, ekskremendid) fikseerimist. Välitööde ajaks valiti lumikattega periood, kus jäljevaatlusele eelnesid oluliste sademeteta päevad (22.-23.01.2026 48 h sademete summa 0,0 mm, 25.-26.01.2026 48 h sademete summa 0,0 mm ja 05.-06.02.2026 48 h sademete summa 0,0 mm), et maksimeerida jälgede põhjal tuvastatavate loomade liikumiste ajavahemikku. Lumikatte paksus oli piisav ja loomade jäljeread jälgitavad, jäljed on sügavad, jälgedele sadanud/tuisanud vähene lumi ei takistanud jäljeridade, sh nende suuna kindlakstegemist. Mõningatel juhtudel ei võimaldanud jäljed liigi määramist, kuid see ei takista andmete kasutamist loomade liikumisteede ja rohevõrgustiku toimimise analüüsimisel.

Lisaks jäljeridadele registreeriti välitöödel ka teisi tegevusjälgi (ekskremendid, toitumis- ja puhkamisjäljed). Uurijad liikusid jalgsi ja suuskadega, vaatlused fikseeriti GPS punktidenä, jäljeridasid ja muid loomade tegevusejälgi pildistati (joonis 6).

Joonis 6. Loomade tegevusjäljed uuritava alal. (Fotod: Ü. Rammul, OÜ Inseneribüroo STEIGER, vasakpoolne ja keskmine 26.01.2026; parempoolne 23.01.2026).

Kuna ekspertide varasematest kogemustest, välitöödest ning rajakaameravaatlustest on teada, et **turbatootmisalad, sh kraavid ei ole takistuseks loomade liikumisel, suunati välitööde põhirõhk turbatootmisala kavandatavatele laiendustele ja turbatootmisala idaosaga külgnevale rohekoridorile väljaspool kavandatavaid laiendusi**, et selgitada nendes loomade esinemine ja liikumisteed.

Välivaatluse tulemusi on kajastatud joonisel 7 „Välivaatluse käigus taotletaval Nurme V turbatootmisalal, rohevõrgustikus ja seda ümbritseval alal registreeritud loomade tegutsemisjäljed.“

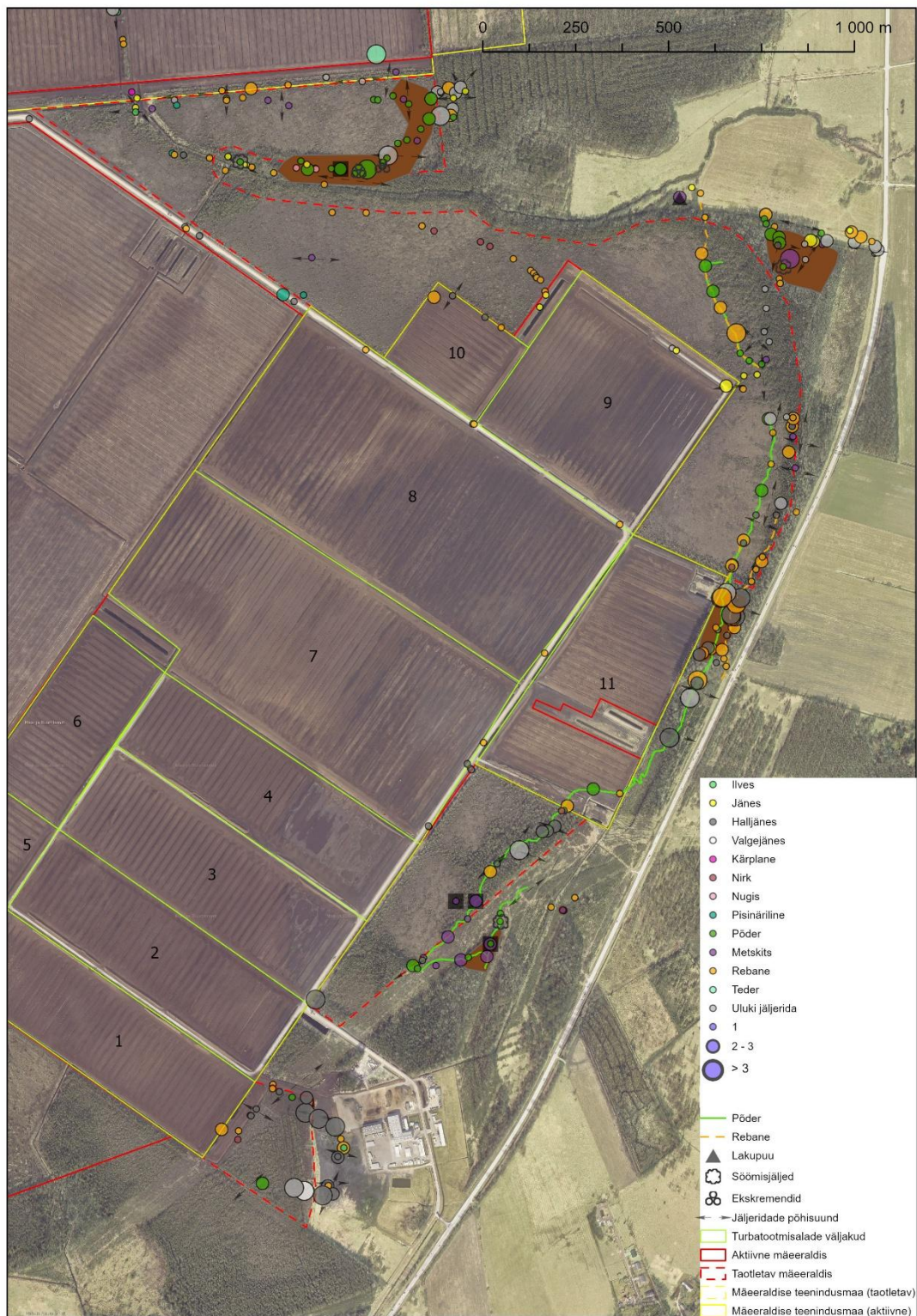
Taotletava Nurme V turbatootmisalal ja selle lähiümbruses tuvastati välitööde käigus järgnevate imetajate tegevusjäljed: põder (*Alces alces*), metskits (*Capreolus capreolus*), halljänes (*Lepus europaeus*), valgejänes (*Lepus timidus*), ilves (*Lynx lynx*), nirk (*Mustela* sp.), nugis (*Martes* sp.), rebane (*Vulpes vulpes*). Lindudest registreeriti tedre (*Lyrurus tetrix*) esinemine (leiukoht KLO9129641), kes kuulub III kaitsekategooriasse, mistõttu tuleb tema elupaiga ja liikumiskoridoridega edasises planeerimises arvestada (EELIS, 2026).

Välitöödega paralleelselt viidi läbi intervjuu turbatootmisala rabatööde juhiga (A. Paddernik, 23.01.2026, täpsustused 15.05.2026). Rabatööde juhi sõnul on viimastel aastatel turbatootmisalal kohatud järgmisi loomi: metskitsi, jäneseid, rebaseid ja põtru. Varasematel

aastatel on turbatootmisalal kohatud ka loomi, kelle tegevusjälgi 2026. a välitööde käigus ei registreeritud: metssiga, hunt ja karu. Vt ka järgnevad fotod (joonis 8).

Joonis 8. Põder (ülemisel pildil) ja hunt (alumisel pildil) turbatootmisalal. Fotod: A.Paddernik

Joonis 7. Välivaatluse käigus taotletaval Nurme V turbatootmisalal, rohevõrgustikus ja seda ümbritseval alal registreeritud loomade tegutsemisjäljed.

3.2. Välitööde tulemused

Välitööde käigus tuvastati, et loomad, ületavad edukalt nii turbatootmisala tootmisväljakuid kui ka kraave (joonis 9, tiiteleht). Registreeritud kraaviületused viitavad sellele, et olemasolev kuivendussüsteem ei kujuta loomade liikumisele olulist füüsilist barjääri ning ala on jätkuvalt seotud ümbritsevate elupaikadega. Mistõttu turbatootmisega kaasnev maastikumuutus ei takista imetajate liikumist ega elupaikade vahelist ökoloogilist sidusust.

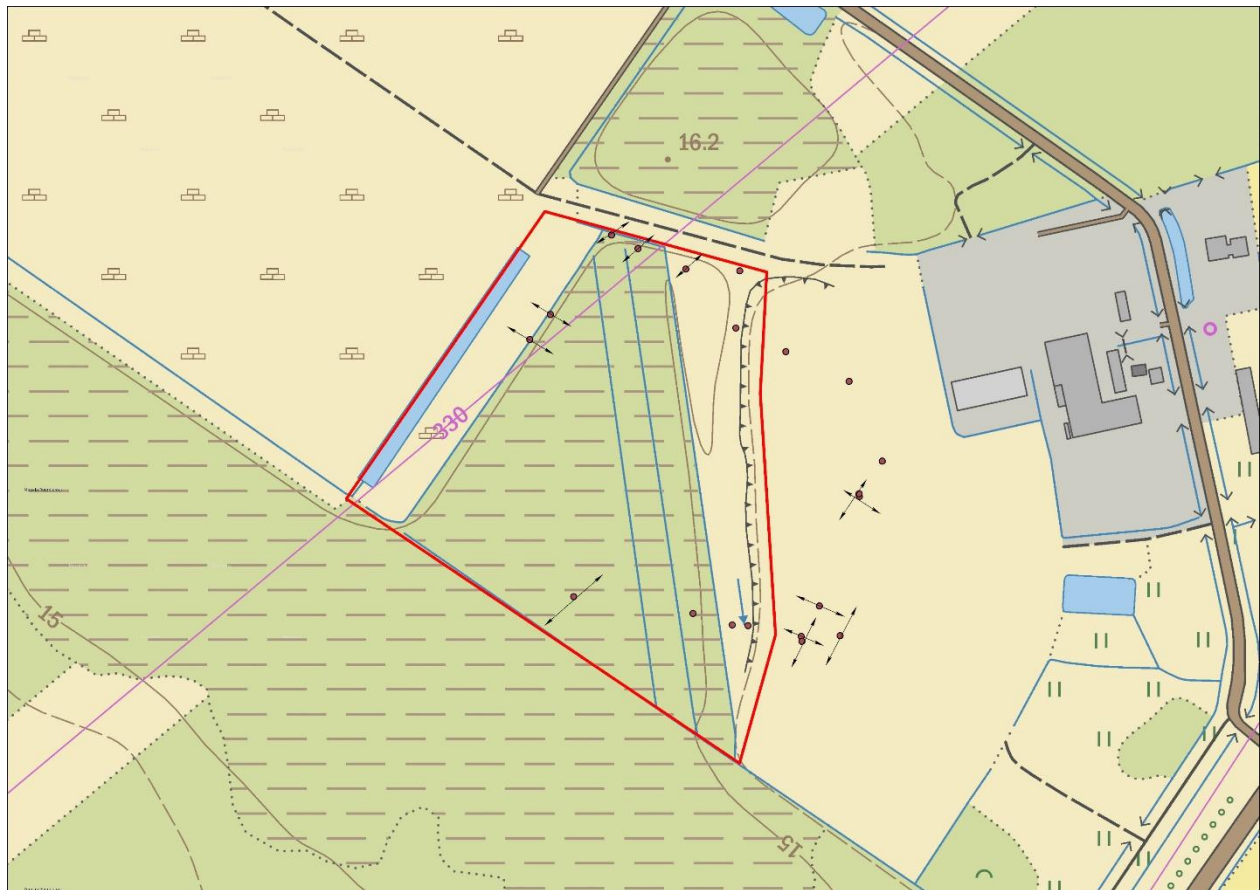
Joonis 9. Loomade kraaviületuse jäljed olemasoleval Nurme Turvas tootmisalal (Fotod: A.-H. Purre, Ü. Rammul, OÜ Inseneribüroo STEIGER, 26.01.2026).

3.3. Loomade liikumine laiemas ruumilises kontekstis

Loomade liikumisteede ja rohevõrgustiku toimimise hindamisel ei piirdutud üksnes taotletava Nurme V turbatootmisala lahustükkidega, vaid vaadeldi ka neid ümbritsevaid metsa-, soo- ja turbatootmisalasid ning nende vahelisi ühendusalasid. Välitööde käigus registreeriti loomade tegevusjälgi nii taotletaval alal kui ka selle lähiümbruses paiknevates rohekoridori osades, mis võimaldab hinnata loomade liikumist laiemas ruumilises kontekstis ning seostada seda piirkonna rohevõrgustiku toimimisega.

Välitööde tulemused näitasid, et loomade liikumine ei olnud koondunud üksnes üksikutele metsasiiludele või taotletava ala piiresse, jäljeridu registreeriti kõigi kolme lahustüki lähiümbruses. See viitab sellele, et piirkonda kasutatakse tervikliku liikumisruumina, kus loomad liiguvad metsaalade, soosalade, olemasolevate turbatootmisalade ning nendevaheliste ühendusalade vahel. Registreeritud jäljed kinnitavad, et olemasolevad turbatootmisalad ei kujuta endast olulist liikumistõket ning loomad kasutavad piirkonda jätkuvalt nii läbikäigu- kui ka elupaigana.

Loomade tegevusjälgi registreeriti nii lõunapoolse lahustüki piires kui ka sellest ida-, lõuna- ja edelasuunas paiknevatel aladel (joonis 10). Jäljeridade suunad näitavad, et loomade liikumine ei piirdu üksnes ühe kindla lineaarkoridoriga, vaid piirkonda kasutatakse mitmesuunalise liikumisalana.

Joonis 10. Jäljeridade põhisuunad lõunapoolsel lahustükil (piirid punase joonega) ja selle ümbrus. (Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet 2026, mõõtkava 1 : 3 000)

Välitööde käigus registreeriti loomade jäljeridu nii lõunapoolse lahustüki ümbruses (joonis 11), sh tootmiskompleksi vahetus läheduses. Jälgede esinemine erineva maakasutusega aladel näitab, et loomad kasutavad liikumisel nii looduslikke metsaalasid kui ka inimtegevusest mõjutatud alasid. Registreeritud jäljeridade põhjal ei ole täheldatav, et olemasolev tootmiskompleks või seda ümbritsev taristu moodustaks loomade liikumisele täieliku tõkke – loomad liiguvad ka taristu ümbruses. Öisel ajal tootmistegevust ja sellest tulenevaid häiringuid ei ole ning loomad on harjunud objektidega, mis häiringut ega ohtu ei põhjusta.

Lõunapoolse lahustüki ümbruses registreeritud jäljeridade suunad ja paiknemine viitavad, et loomade liikumine toimub piirkonnas mitmesuunaliselt ning ala on seotud nii lääne- ja edelasuunaliste metsaalade kui ka tootmisala ümbrusega. Välitööde tulemused ei viita loomade liikumise koondumisele üksnes kitsasse koridori ega liikumisvõimaluste katkemisele lõunapoolse lahustüki piirkonnas selle kasutusele võtmisel.

Joonis 11. Loomade jäljeread lõunapoolse lahustüki ümbruses (1), lahustüki põhjasuunas (2) ja toomiskompleksi vahel (3) (Fotod: A.-H. Purre, Ü. Rammul, OÜ Inseneribüroo STEIGER, 26.01.2026).

Keskmise lahustüki ümbruses (joonis 12) registreeriti välitööde käigus loomade jäljeridu mitmetes asukohtades. Jälgi leiti nii lahustüki servaaladel kui ka ümbritsevatel metsaaladel, mis viitab loomade regulaarsele liikumisele piirkonnas. Lisaks registreeriti lahustükist välja, idapoole jääval alal põdra lamamisasemed ja muud loomade tegevusjäljed, mis näitavad, et piirkonda kasutatakse lisaks liikumisele ka puhkealana. See annab indikatsiooni, et lahustükist välja jääv ala on loomade ööpäevaringse ajakasutuse aspektist olulisem kui lahustükk, kuna seda kasutatakse lisaks liikumisele ka toitumiseks ning puhkamiseks.

Joonis 12. Loomade jäljeread keskmise lahustüki ümbruses (1 ja 2), põdra lamamisase lahustüki ümbruses (3) (Fotod: A.-H. Purre, Ü. Rammul, OÜ Inseneribüroo STEIGER, 26.01.2026).

Põhjapoolse lahustüki ümbruses (joonis 13) registreeriti loomade tegevusjälgi mitmel metsastunud alal. Jäljeridade paiknemine näitab loomade liikumist erinevate metsaosade vahel ning kinnitab, et lahustüki ümbruses säilib aktiivne kasutus loomade poolt.

Registreeritud jäljed paiknevad piirkonnas, mida kasutavad loomad liikumiseks olemasolevate metsaalade, rohevõrgustiku koridori ja ümbritsevate elupaikade vahel. Välitööde tulemused viitavad, et ala funktsioneerib osana laiemast liikumiskoridorist ning seda kasutatakse loomade poolt ka väljaspool taotletava mäeeraldise piire.

Joonis 13. Loomade jäljeread põhjapoolse lahustüki ümbritseval alal (Fotod: A.-H. Purre, Ü. Rammul, OÜ Inseneribüroo STEIGER, 23.01.2026).

Välitööde käigus registreeriti loomade tegevusjälgi kõigi kolme lahustüki ümbruses, sealhulgas tootmisalade läheduses ning metsamaadel väljaspool taotletava määeraldise piire. Lisaks jäljeridadele registreeriti keskmise lahustüki lähiümbruses põdra lamamisasemed, mis viitavad ala kasutamisele puhkealana.

4. ÖKODUKTIDE JA MUUDE LÄBIPÄÄSUDE ROLL

Suurulukite liikumise tagamiseks on eelistatuimaks lahenduseks ökodukt, kuna see võimaldab rajada piisaval määral kõrghaljastust, et tagada loomadele loomulik ja turvaline liikumiskeskkond. Ökoduktid tuleb kavandada eelkõige piirkondadesse, kus maantee ristub suuremate metsaaladega, mis võimaldavad kõigi ulukiliikide liikumist, sealhulgas inimpelglike liikide läbipääsu. Samuti tuleb arvestada aladega, kus on registreeritud suurulukite intensiivsem liikumine. (Skepast & Puhkim OÜ 2022)

4.1. Ökodukti toimimist tagavad tingimused

Vajadus ökodukti rajamiseks tuleneb eelkõige asjaolust, et Via Baltica planeeringu tegevus toimub piirkonnas, kus intensiivne inimtegevus ja suure läbilaskvusega transpordikoridorid lõikavad läbi looduslikud elupaigad ning liikumisteed.

Taotletavast Nurme V turbatootmisalast 50 meetri kaugusele ida suunas jääb olemasolev Tallinn–Pärnu–Ikla maantee, mis on maantee projekti kohaselt käsitletav olulise ruumilise tõkkena nii suur- kui ka väikeulukite jaoks. Maantee ja sellega seotud taristu katkestavad loodusliku maastiku sidususe ning suurendavad loomade hukkumise riski liikluses.

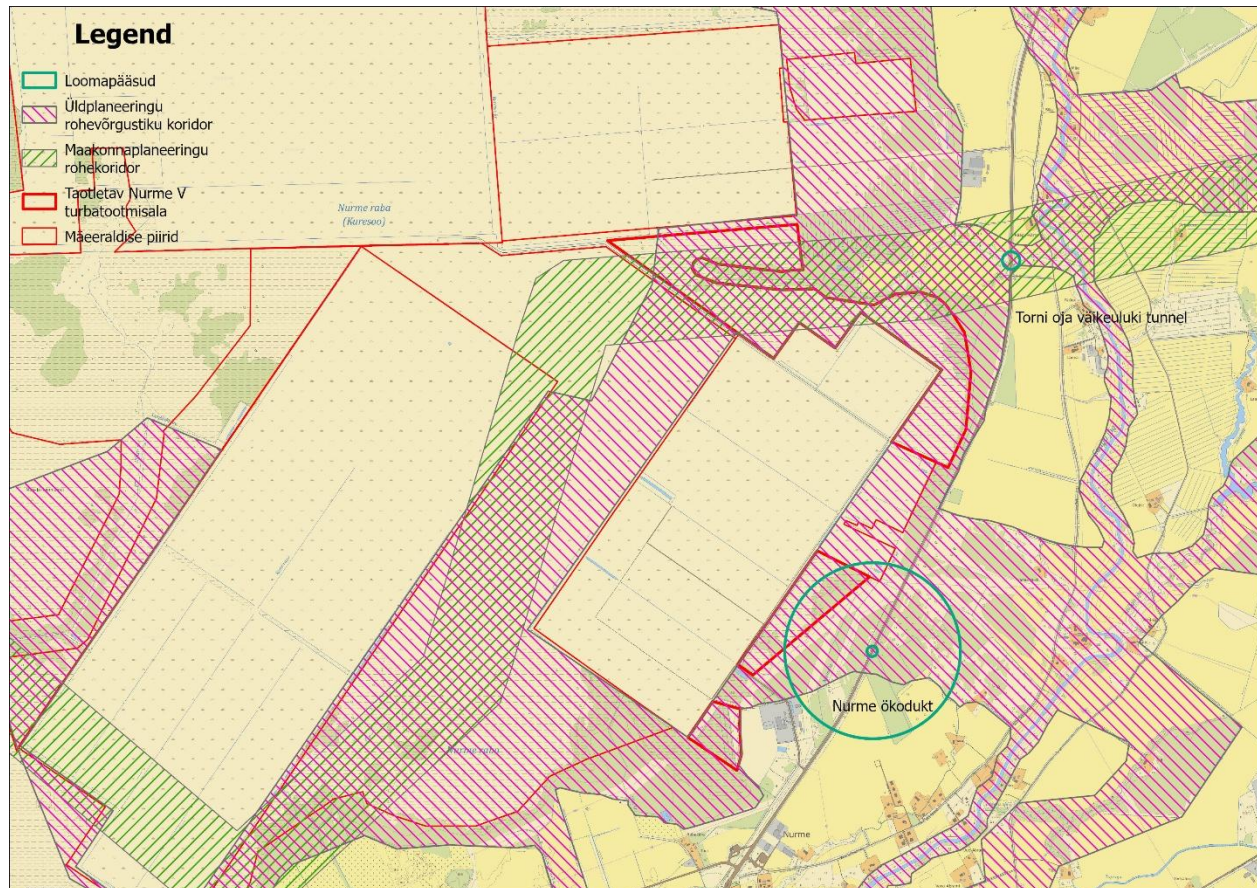
Ökodukt kavandatakse eeskätt suurulukite, sealhulgas põdra, metskitse ja metssea liikumisvajadusi silmas pidades, kuid see loob sobivad tingimused ka teiste liikide läbipääsuks. Erinevalt tavapärastest truup- või loomapääsulahendustest võimaldab ökodukt kujundada piisava laiusega, loodusliku taimestikuga kaetud ületuskoha, mis vähendab loomade stressi ja soodustab loomulikke liikumiskäitumist.

Väikeulukite liikumise tagamiseks on kavandatud 1,5 m kõrgune Tornio oja väikeulukitunnel, mis sobib kasutamiseks väikestele ja keskmise suurusega liikidele (nt rebane, jänes, nugis).

Suurulukite liikumise tagamiseks on kavandatud 60 meetrilise laiusga Nurme ökodukt. Nurme ökodukti paiknemine on valitud arvestades nii olemasolevaid kui ka potentsiaalseid loomade liikumisteid ning nende sidusust laiemas rohelise võrgustiku kontekstis. Nurme ökodukt täidab olulist rolli Nurme turbatootmisala ja Tallinn–Pärnu–Ikla maantee vahelise liikumistakistuse leevendamisel, suunates loomade liikumise kontrollitud ja ohutusse punkti ning vähendades juhuslikke maanteeületusi.

Ökodukti toimimiseks on oluline tagada läbipääsu alal ja ühendusteedel ümbritsevate elupaikadega loomadele soodne ja turvaline keskkond. Selleks tuleb loomaläbipääsude ümber 500 m raadiuses ökodukti keskpunktist kehtestada kaitsevöönd (joonis 14), kus vaikimisi kehtivad järgmised piirangud (Consultare OÜ 2023):

- Keelatud on jahipidamine. See hirmutab loomad läbipääsust eemale. Jahikeelualad tuleb määrata kohapõhiselt ja maastikus selgelt eristuvate piiridega. Jahipiirangust tuleb teavitada maaomanikku ja kohaliku jahimaa valdajat.
- Keelatud on lageraie ja metsa raadamine. Paljud liigid vajavad liikumiseks sidusat kõrgpuistut ja väldivad lagedaid alasid. Ökoduktid, mis paiknevad metsaelupaikades on rajatud peamiselt metsaliikidele. Metsa majandamisel võib kasutada püsimeetsanduse võtteid, mis tagavad kõrgpuistu katkematu sidususe.
- Keelatud on teede, hoonete, aedade, piirete jms objektide rajamine, mis võivad takistada loomade ligipääsu ökoduktile. Ökodukti ees võib olla väike ja väga hõreda liiqlusega tee, kuid sellisel teel ei tohi olla kõvakatet (pinnas- ja kruusateed on aktsepteeritavad). Ökodukti ees olev tee peab olema maapinnaga tasa ja võimalikult kitsas nii, et puuvõrad liituvad tee kohal.
- Keelatud on maavarade kaevandamine. Kaevandustegevusega kaasneb oluline häiring ja karjäärialal toimub oluline maastiku muutus, mis võib takistada loomade liikumist. Maakasutuse kaalutlemisel tuleb arvestada maavara kaitse põhimõtetega.

Joonis 14. Olemasoleva Nurme piirkonna turbatootmisala ja taotletava Nurme V mäeeraldise paiknemine ning piirkonnas asuva Nurme ökodukti asukoht koos kaitsevööndi ulatuse ja rohevõrgustiku elementidega. (Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet 2026, mõõtkava 1 : 24 000)

4.2. Ökodukti kaitsevöönd

Taotletavast Nurme V turbatootmisalast ida suunas kavandatava ökodukti kaitsevööndi raadiuseks on määratud 500 meetrit. Kaitsevööndi eesmärk on tagada ökodukti toimimine ning säilitada ja parandada loomade liikumisvõimalusi maastikus, vähendades häiringuid ja takistusi ulukite liikumisel.

Joonisel 10 on ökodukti kaitsevöönd tähistatud rohelise ringina. Jooniselt nähtub, et Nurme ökodukti kaitsevöönd ulatub osaliselt nii kavandatava keskmise lahustüki

turbatootmisalale kui ka tehase alale. Tehase ala ei ole tarastatud, välja arvatud värav tee peal, mistõttu on ala ulukitele üldjoontes läbitav.

Arvestades tehase ala avatud iseloomu ning asjaolu, et ökodukti kaitsevööndisse jäävad tegevused võivad mõjutada ulukite liikumist ja ökodukti kasutatavust, on oluline pöörata tähelepanu võimalike häiringute vähendamisele. Eelkõige tuleks Nurme V turbatootmisala rajamisel vältida täiendavate füüsiliste tõkete rajamist, piirata müra ja valgusreostust ning planeerida tegevused viisil, mis ei vähenda ökodukti toimimist ega kaitsevööndi eesmärkide täitmist.

5. MÕJUDE HINNANG

5.1. Mõju loomastikule

Turbatootmine toimub valdavalt päevasel ajal, samas kui loomad on aktiivsed peamiselt öisel ajal. Seetõttu ei kujuta turbatootmisalal liikuvad masinad loomastikule olulist ohtu ega põhjusta märkimisväärselt häiringut nende tavapärastele liikumisteedele.

Elupaikade kvaliteedi muutus turbatootmisala kontekstis seisneb eelkõige aktiivse tootmistegevuse alla jäävate elupaikade olulises muutumises. Turba kaevandamisega kaasneb olemasoleva taimkatte ja elupaigastruktuuri eemaldamine, mille tulemusel kaotavad mitmed liigid oma senise elupaiga. Mõju ei piirdu siiski üksnes elupaikade kadumisega, vaid väljendub ka loomade ruumikasutuse muutustes, kuna loomad liiguvad häiringule reageerides ümbritsevatele aladele.

Valdav osa Eesti ulukifaunast on selliste maastikumuutustega suhteliselt hästi kohanenud ning sobivad elupaigad säilivad maastikus laiemalt, võimaldades liikidel tootmisalade ümbruses edasi liikuda.

Välitööde käigus registreeritud jäljeridade põhjal kasutavad loomad liikumiseks nii metsaalasid, olemasolevaid turbatootmisalasid kui ka nende vahelisi üleminekualasid. Jälgede registreerimine tootmisterritooriumi läheduses viitab, et olemasolev tootmistegevus ei takista loomade liikumist täielikult ning loomad on piirkonnas kujunenud maastikustruktuuriga kohanenud.

Elupaikade kvaliteeti mõjutab samuti see, et turbatootmisega seotud aktiivse tegevuse aladel ja nende vahetus läheduses suureneb ajutiselt häiringute tase (nt müra ja muu inimtegevus), mistõttu võivad inimpelglikumad liigid ja/või isendid neid alasid ajutiselt vältida.

Kokkuvõttes on turbatootmise mõju loomastikule eelkõige lokaalne ja seotud otsese elupaikade kadumise ning ajutise häiringuga. Samas on enamik liike võimelised kohanema ning kasutama ümbritsevaid sobivaid elupaiku, mistõttu ei ole mõju piirkonna loomastikule tervikuna eeldatavalt märkimisväärne.

5.2. Mõju Nurme ökodukti toimimisele

Nurme ökodukt, mis on kavandatud Via Baltica maanteelõigu lõunaossa, paikneb taotletava Nurme V turbatootmisala suhtes ligikaudu 335 m kaugusel. Kuid arvestades ökoduktide toimimiseks olulist 500 m kaitsevööndit, ulatub kavandatav tegevus osaliselt nende mõjutsooni. Sellest tulenevalt ei saa mõju ökodukti toimimisele täielikult välistada.

Turbatootmisega kaasnevad tegevused, nagu kaevandamine, tehnika liikumine ja müra, ei paikne vahetult ökodukti asukohas, kuid võivad mõjutada loomade liikumiskäitumist ökodukti kaitsevööndis. Samas, arvestades ala osalist avatust, olemasolevat maakasutust ning kavandatavaid leevendusmeetmeid, on mõju ulatus hinnatav väheoluliseks ega takista ökodukti põhifunktsiooni täitmist loomade liikumisteede tagamisel. Samuti ei ole põhjust eeldada, et Nurme V turbatootmisala tegevus mõjutaks oluliselt ökoduktiga seotud elupaiku, loomade liikumiskäitumist või ökoduktile suunatud liikumiskoridore, kuna ökodukti toimimine sõltub eelkõige sobivatest maastikuühendustest ning rahulikust ja looduslähedasest keskkonnast, mis kavandatava tegevuse tulemusel olulisel määral ei muutu.

Välitööde käigus registreeritud loomade tegevusjäljed kõigi kolme lahustüki ümbruses näitavad, et loomade liikumine toimub piirkonnas mitmesuunaliselt ning ei piirdu üksnes ühe liikumiskoridoriga. Registreeritud liikumissuunad viitavad ühenduste säilimisele erinevate metsaalade, soosalade ja olemasolevate tootmisalade vahel, mis toetab eeldust, et loomade ligipääs Nurme ökodukti suunal säilib.

Ökodukti toimimise seisukohast on oluline, et mäeeraldise idaossa jääks piisava ulatusega liikumisruum loomade jõudmiseks ökodukti suunal. Käesolevas eksperthinnangus kavandatud põhjapoolse lahustüki piiride vähendamine ida- ja kirdeosas aitab säilitada piirkonnas laiemat liikumisala ning toetavad rohekoridori sidusust maantee läänepoolsel alal.

Arvestades loomade tegevusjälgede paiknemist, piirkonnas säilinud liikumisvõimalusi ning kavandatud leevendusmeetmeid, ei ole alust eeldada, et Nurme V turbatootmisala rajamine katkestaks loomade ligipääsu Nurme ökoduktile või takistaks ökodukti eesmärgipärast toimimist (loomade ohutu ja järjepidev liikumine üle maanteetaristu). Kavandatavate muudatuste rakendamisel säilivad eeldatavasti loomade liikumisvõimalused ökodukti suunal ning piirkonna rohevõrgustiku toimimiseks vajalik ökoloogiline ühendatus.

Pärast turbatootmise lõppemist kavandatakse kaevandusalade korrastamine märgalaks või metsamaaks, millel on pikaajaline positiivne mõju piirkonna elurikkusele, sealhulgas loomastikule. Taastatud ja looduslähedasemad elupaigad parandavad piirkonna maastikulist sidusust ning loovad loomadele soodsamad liikumistingimused. Sellest tulenevalt võib eeldada, et Nurme ökodukti kasutamine muutub pikemas perspektiivis tõhusamaks, kuna ökodukt seostub paremini ümbritsevate looduslike elupaikadega.

5.3. Mõju rohevõrgustikule

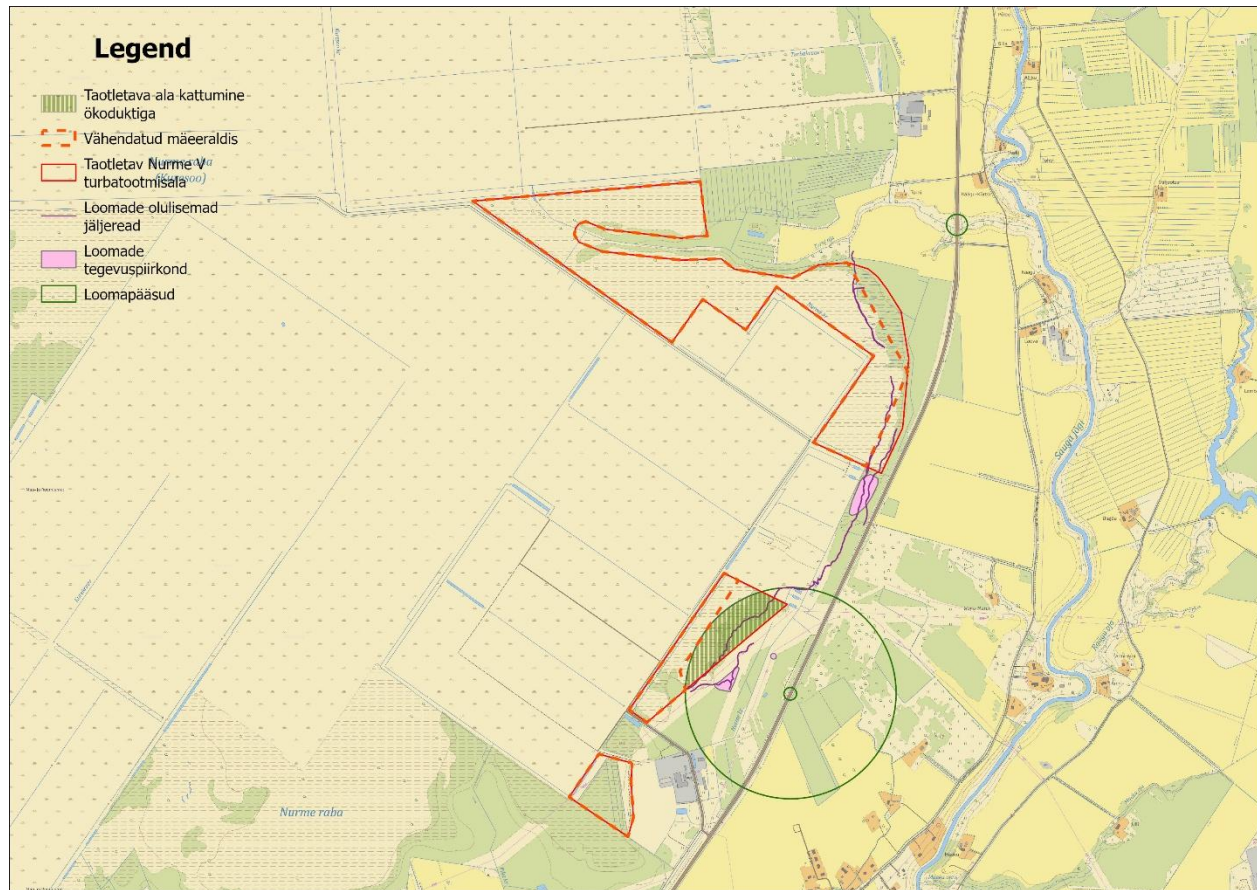
Projekteeritud ökoduktid, rohesillad, väikeulukitunnelid ja kallasrajad võimaldavad loomade liikumist ning parandavad rohevõrgustiku sidusust turbatootmisalal ja selle lähialal. Kavandatud rajatised loovad funktsionaalsed ühendused seni killustunud rohekoridoride vahel ning vähendavad maanteetaristu barjääriefekti nii suur- kui ka väikeulukite jaoks.

Taotletav Nurme V turbatootmisala paikneb rohevõrgustiku rohekoridori alal, mille toimimise tagamisel tuleb arvestada nõudega, et koridori keskmist läbimõõtu ei tohi vähendada alla 70%.

Analüüsi tulemusel selgus, et taotletava lahenduse korral ei vasta turbatootmisala lahustükid nimetatud nõudele. Negatiivse mõju vältimiseks vähendatakse leevendusmeetmena turbatootmisala põhjapoolse ja keskmise lahustükkide piire ulatuses, mis tagab nõuetele vastava rohekoridori säilimise. Põhjapoolse lahustüki pindala vähendatakse selle idapoolses servas maantee läänepoolisel küljel, kus rohekoridor on kõige kitsam. Täiendavalt vähendatakse lahustüki kirdeosa loomade olulises liikumisalas. Välitööde käigus registreeritud loomade tegevusjäljed näitasid, et piirkonnas ei toimu liikumine üksnes ühe kitsalt piiritletud koridori kaudu, vaid loomad kasutavad erinevaid metsa- ja sooalasid ning olemasoleva tootmisala lähiümbrust. Põhjapoolse lahustüki piiri täiendav vähendamine kirdeosas võimaldab säilitada laiemat ja sidusamat liikumisala mäeeraldise idaosas, kus registreeriti loomade olulisi liikumisteid. Seetõttu säilivad piirkonnas alternatiivsed liikumisvõimalused ka juhul, kui osa loomade tavapärastest liikumissuundadest muutub maantee, metsaraiete või turbatootmisega seotud häiringute mõjul. Keskmise lahustüki pindala vähendatakse kuni ökodukti piirini (joonis 15).

Rohekoridori laius Nurme Turvas turbatootmisala ja maantee vahel on 380 m. Loodusliku puhvri säilitamiseks vähendatakse taotletava Nurme V põhjapoolse lahustüki piire kuni 80 m.

Taotletava Nurme V turbatootmisala piiride vähendamise tulemusena kahaneb rohekoridori laius 380 meetrilt 300 meetrini, mis moodustab ligikaudu 79% algsest laiuusest ning vastab nõudele, mille kohaselt ei tohi koridori keskmine läbimõõt väheneda alla 70%.

Joonis 15. Taotletava Nurme V turbatootmisala soovituslik piiride vähendamine. (Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet 2026, mõõtkava 1 : 20 000)

5.4. Turbatootmise ja Via Baltica kumulatiivsete mõjude hindamine

Kumulatiivsete mõjude hindamisel tuleb lisaks kavandatavale Nurme V turbatootmisalale arvestada Via Baltica väljaehitamisega koos Nurme liiklussõlmega, olemasolevate turbatootmisaladega ning piirkonnas toimunud ja kavandatavate metsamuutustega. Tegemist on samaaegselt rohekoridori mõjutavate tegevustega, mille koosmõju võib mõjutada loomade liikumisvõimalusi ja rohevõrgustiku kvaliteeti.

Piirkonna suurimaks maastikumuutuseks võib pidada Via Baltica väljaehitamist koos Nurme liiklussõlmega, kuna tegemist on ulatusliku transporditaristuga, mis suurendab maastiku killustatust ning vähendab rohekoridori looduslike alade osakaalu. Samal ajal on piirkonnas toimunud ja kavandatud metsaraietööd, mis võivad ajutiselt vähendada rohekoridori kvaliteeti ja varjelisust eelkõige häiringutundlikumate liikide jaoks.

Kavandatava Via Baltica Libatse–Nurme 2+2 sõidurajaga maanteelõigu lõuna osa paikneb taotletava Nurme V turbatootmisalast kõige kitsamas kohas ligikaudu 50 meetri kaugusel. Lisaks maantee laiendamisele rajatakse piirkonda Nurme liiklussõlm, mille tulemusena suureneb transporditaristu osakaal rohekoridori piirkonnas. Samas on Via Baltica projekti raames kavandatud Nurme ökodukt ning muud loomade läbipääsu toetavad rajatised, mille eesmärk on vähendada maantee ja liiklussõlmega kaasnevat barjääriefekti ning säilitada loomade liikumisvõimalused maastikus.

Lisaks on kumulatiivsete mõjude hindamisel arvestatud tootmisterritooriumile kavandatud äri- ja büroohoone rajamisega. Arvestades büroohoone paiknemist juba väljakujunenud tootmisterritooriumil ning asjaolu, et tegemist ei ole uue eraldiseisva arendusalaga rohevõrgustiku toimimiseks olulistel looduslikel aladel, on selle mõju loomade liikumisvõimalustele ja rohekoridori toimimisele hinnatav lokaalseks. Võrreldes Via Baltica väljaehitamise, Nurme liiklussõlme rajamise, metsamuutuste ning kavandatava turbatootmisega on büroohoone rajamise mõju oluliselt väiksema ruumilise ulatusega ning ei kujuta endast iseseisvat rohekoridori katkestavat tegurit.

Välitööde käigus registreeritud loomade tegevusjäljed kõigi kolme lahustüki ümbruses näitavad siiski, et loomad kasutavad piirkonda jätkuvalt liikumisalana ka olemasolevate tootmisalade, kraavide ja muu inimtegevuse läheduses. Samuti ei viita välitööde tulemused loomade liikumise koondumisele üksnes ühte läbipääsukohta või liikumiskoridori.

Arvestades kavandatud leevendusmeetmeid, loomade registreeritud liikumist kõigi lahustükkide ümbruses ning Nurme ökodukti rajamist, ei ole põhjust eeldada sellise ulatusega kumulatiivset mõju, mis katkestaks piirkonna rohekoridori toimimise või välistaks loomade liikumise maastikus. Suurimaks võimalikuks mõjuteguriks jääb piirkonna maastiku kvaliteedi muutus, mis tuleneb erinevate arenduste ja metsamuutuste koosmõjust, kuid olemasolevate välitööandmete põhjal ei viita see loomade liikumisvõimaluste katkemisele.

Leevendusmeetmeks on ettepanek vähendada taotletava põhjapoolse lahustüki mäeeraldise piire selliselt, et turbatootmisala ja kavandatava maanteelõigu vahele säiliks vähemalt kuni 130 meetri laiune looduslik puhverriba kavandatava laienduse ligikaudu 50 meetri asemel. Laiema puhverriba säilitamine aitaks täiendavalt leevendada võimalikke häiringuid, toetada loomastiku liikumisvõimalusi ning vähendada kumulatiivsete mõjude avaldumise tõenäosust.

6. LEEVENDUS- JA KOMPENSEERIMISMEETMED

6.1. Loomastiku liikumisteed ja rohekoridoride võimalikud lahendused

Taotletav Nurme V turbatootmisala ja selle lähiümbrus paiknevad piirkonnas, kus looduslikud elupaigad ja inimtegevusest tugevalt mõjutatud alad vahelduvad. Eriti oluline on tagada loomastiku liikumisvõimalused alade vahel, kus esinevad kraavid, turbatootmisalad ning intensiivselt kasutatavad transpordikoridorid. Kraavid võivad toimida tehnogeensete tõketena, kuid vajaduse korral saab neid kujundada loomadele läbitavamaks, näiteks laugemate kallaste või looduslähedase haljastuse abil. Samuti tuleb arvestada, et aktiivselt kasutatavad liikumisteed, eriti tööpäeviti ja suvisel perioodil, mil inimtegevuse intensiivsus on suurem, suurendavad häiringute ja liiklusõnnetuste riski.

Üldplaneeringus välja toodud rohekoridor, mis ühendab kahte planeeritavat loomapääsu (joonised 4 ja 5), eeldab loomade liikumist alal, mis jääb taotletava Nurme V turbatootmisala ning olemasoleva Tallinn–Pärnu–Ikla maantee vahele. Sellel lõigul on looduslikult taimestatud ala laius hetkel ligikaudu 130 meetrit. Väliuuringud näitasid, et selline laius sobib paljudele häiringut taluvamatele liikidele (vt joonis 7), võib see olla ebapiisav loomadele, kes on häiringutele tundlikumad ja vajavad laiemat ning varjerikkamat liikumiskoridori.

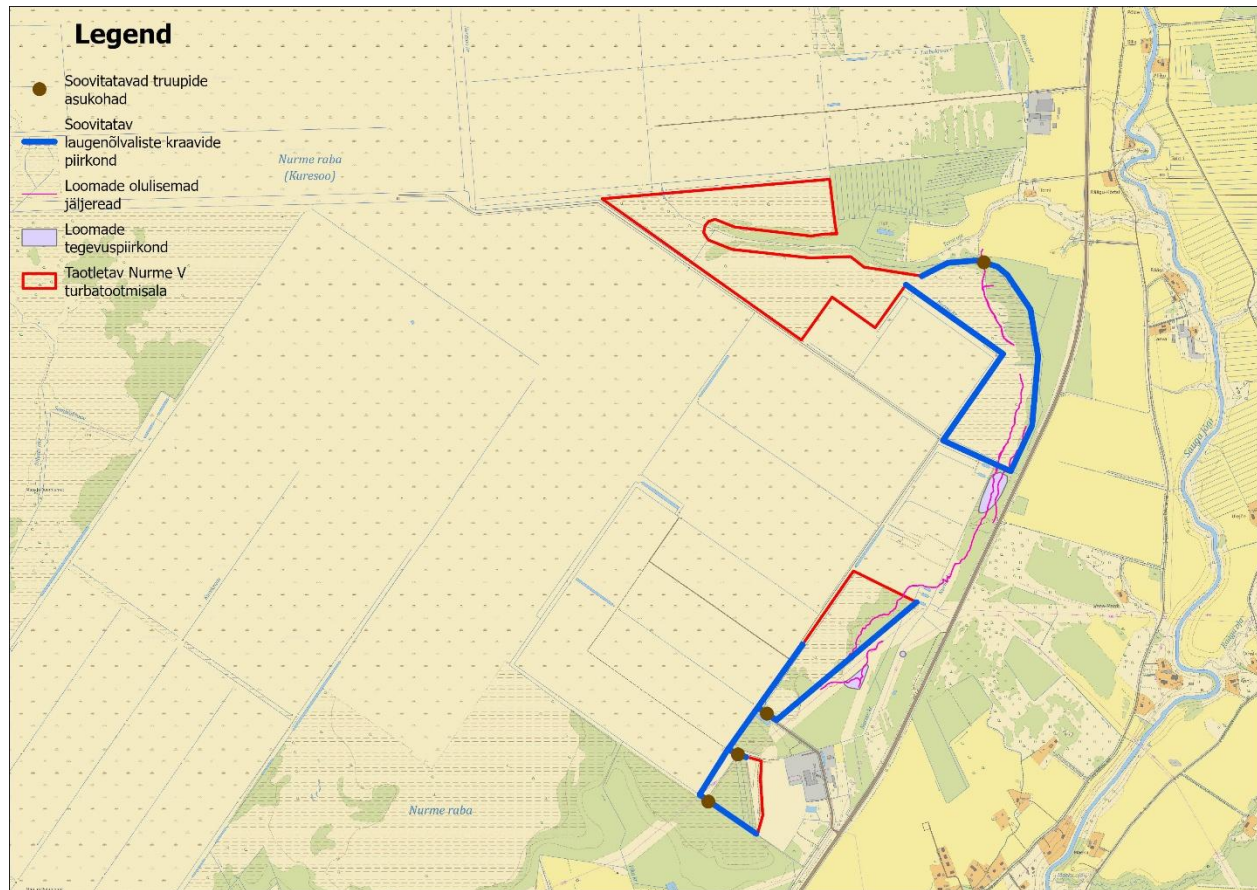
6.2. Loomasõbralikud lahendused töötavatel turbatootmisaladel

Skandinaavia riikides laialt levinud praktika kohaselt on võimalik rajada ka aktiivselt kasutatavatele turbatootmisaladele loomasõbralikke liikumiskoridore. Nendeks võivad olla näiteks lamedama profiiliga kraaviservad, läbipääsetavad truubid ning spetsiaalselt

kujundatud ülekäigud, mis võimaldavad loomadel tootmisalasid ohutult läbida. (Skepast & Puhkim OÜ 2022)

Selliste lahenduste rakendamine Nurme piirkonnas on aidanud kaasa rohevõrgustiku toimivusele ning vähendanud loomade kokkupuutest tulenevaid riske. Välitööde käigus tehtud vaatlused kinnitasid, et loomad kasutavad ülekäike ja ületavad kraave ning liiguvad piirkonnas nii ümbritsevatelt looduslikelt aladelt turbatootmisväljakutele kui ka vastupidi.

Joonisel 16 on esitatud aktiivselt kasutatavad loomade liikumisteed, mis koonduvad eeskätt turbaväljakute servaaladele ja kitsamatesse läbipääsupiirkondadesse. Just nende liikumisteede vahetus läheduses on soovitatav rajada laugete nõlvadega kraavid ja truubid, mis vähendavad kraavide barjäärefekti ning võimaldavad loomadel tootmisalal liikuda ilma ohtu sattumata. Kraavide põhja ja selle vahetu ülemineku kujundamine laugemate nõlvadega on oluline, kuna loomad satuvad liikumisel kraavi eeskätt selle põhja ning just sealt peab olema võimalik ohutult välja pääseda.

Joonis 16. Aktiivselt kasutatavad loomade liikumisteed ning soovitatavad leevendusmeetmed planeeritavate kraavide ja truupidega taotletava Nurme V turbatootmisala piirkonnas. (Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet 2026, mõõtkava 1 : 20 000)

Selliste lahenduste sihipärane rakendamine joonisel näidatud liikumisteede ääres võimaldab ühildada jätkuva turbakaevandamise ning looduskaitse eesmärgid, toetades liigirännet ja vähendades inimmõjust tulenevaid takistusi loomade tavapärasel liikumisel.

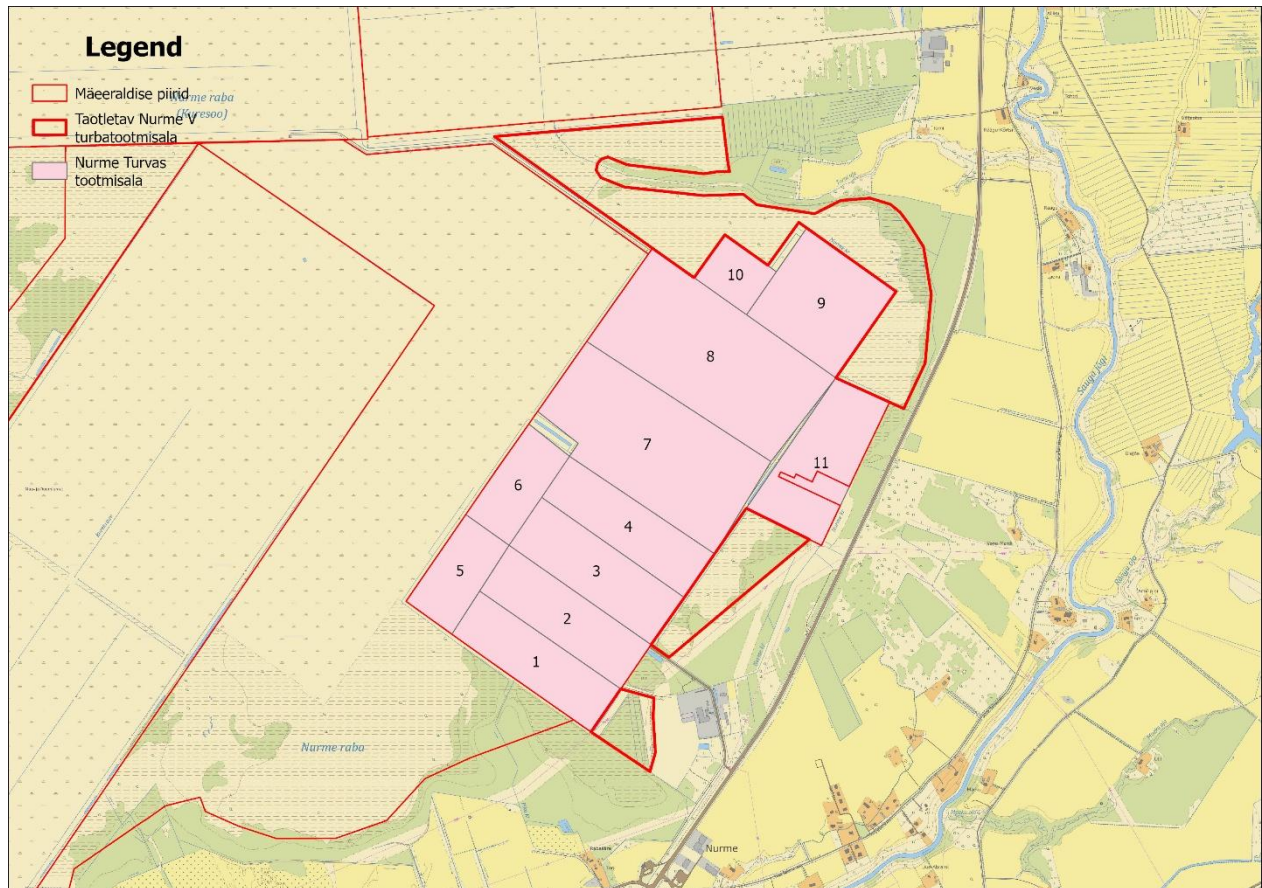
6.3. Edasine planeerimine ja etappide kaupa korrastamine

Lähtuvalt läbiviidud loomastiku-uuringu tulemustest on võimalik täpsemalt planeerida taotletava ala väljaehitamist, määrata vajalikud leevendusmeetmed ning kujundada korrastamisele minevate turbatootmisalade taastamislahendused viisil, mis toetab piirkondlike rohekoridoride toimimist. Kuigi taotletaval Nurme V turbatootmisalal võib

korrastamistegevuse alustamiseni kuluda pärast ala kasutuselevõttu eeldatavalt aastakümneid, piirneb see AS Nurme Turvas olemasoleva tootmisalaga, mis on osaliselt lähiaastatel ammendumas.

Ehkki taotletava ala leevendusmeetmena ei ole võimalik kehtestada otseseid piiranguid olemasolevatele mäeeraldistele, kavandab AS Nurme Turvas alustada osaliselt ammenduva turbatootmisala korrastamist. Ettevõtte on valmis korrastamistöode käigus looma tingimused, mis võimaldavad alal toimida rohevõrgustiku osana.

Nurme Turvas tootmisalal on soodsad tingimused kaevandatud maa korrastamiseks taastuvaks sooks, millele on küsitud Keskkonnaametilt korrastamistingimused (registreeritud KOTKAS-s 21.04.2026 nr DM-136357-1). Ligikaudu viie aasta perspektiivis on kavas etappide kaupa korrastada tootmisväljakud nr 3, 7, 8, 9 ja 11 kogupindalaga hinnanguliselt 70–90 hektarit (joonis 17). Vastavalt järgnevate alade ammendumisele on vajalik nende järgnev etapi-viisiline korrastamine, mida saab teha vastavalt alale taotletud ja väljastamisel olevatest korrastamistingimustest. Arvestades Nurme Turvas tootmisala paiknemisest on soovitatav antud ala korrastamisprojekti koostamisse kaasata ka soo-ökoloog ja looma-ökoloog. Korrastatud aladele areneb loomastikule elupaik ning korrastatud alad pakuvad erinevaid bioloogilisele mitmekesisusega seotud ökosüsteemi teenuseid, st. toimivad rohevõrgustiku osana ja moodustavad rohevõrgustiku asenduskoridori planeeritavast Via Baltica trassist eemale.

Joonis 17. Tootmisväljakute nr 3, 7, 8, 9 ja 11 kavandatav etapiviisiline korrastamine.
(Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet 2026, mõõtkava 1 : 20 000)

Võimalike negatiivsete mõjude vähendamiseks on soovitatav alustada ammendatud tootmisväljakute korrastamist esimesel võimalusel pärast vastava loa saamist. Juhul kui samaaegselt alustatakse ka taotletava Nurme V turbatootmisala kaevandamist pärast loa saamist, tuleks kaaluda sealt eemaldatava sugekihi kasutamist Nurme Turvas korrastamisprojekti korrastatavate alade bioloogilise taastamise toetamiseks. Sugekihi kasutamine võimaldaks kiirendada taimestumist ning soodustada looduslähedaste koosluste kujunemist taastatavatel tootmisväljakutel.

Lisaks on soovitatav rajada olemasolevale tootmisala tee servadesse metsane ala, mis parandab maastiku sidusust ning loob loomadele (sh. ökodukti kasutavatele liikidele) sobivama ja varjulisema liikumiskeskkonna kogu piirkonnas.

KOKKUVÕTE

Arendaja soovib alustada kaevandamist Nurme V mäeeraldiselt, mis paikneb kolme lahustükina olemasoleva Nurme Turvas tootmisala põhja- ja ida osas. Taotletava mäeeraldise lahustükkide ja selle teenindusmaa pindala on 101,25 ha. Hindamaks taotletava tegevuse mõju rohevõrgustikule ja selgitamaks välja vajaminevaid leevendusmeetmeid tellis arendaja käesoleva rohevõrgustiku eksperthinnangu.

Taotletav Nurme V turbatootmisala kattub peaaegu täielikult Sauga valla üldplaneeringu rohevõrgustiku koridori ja Pärnu maakonnaplaneeringu 2030+ rohevõrgustiku koridori aladega.

Üldplaneeringus määratud rohekoridori kogupindala on 778,1 hektarit. Lahustükkide kogupindala on 98,6 hektarit, mis moodustab ligikaudu 12,7% (vastavalt 9,5%, 2,2%, 0,9%) üldplaneeringu rohekoridori kogupindalast. Kaevandamise järgselt jääb rohekoridorist alles umbes 87,3%, ehk ligikaudu 679,5 hektarit.

Sauga valla üldplaneeringus säilib valdavas osas rohekoridori funktsionaalne toimimine, eeldusel, et edasistes etappides rakendatakse leevendusmeetmeid, eelkõige vähendatakse põhjapoolse ja keskmise lahustüki piire ning tagatakse ökoloogilised ühendused lahustükkide vahel.

Eeldades, et turbatootmisala rajamisega paralleelselt toimub ammendunud ala korrastamine, võib eeldada, et rohevõrgustik jääb toimima, pakkudes jätkuvalt sellega seotud ökosüsteemiteenuseid. Loomade liikumise seisukohalt on oluline hoida mäeeraldise ala tarastamata ja turbatootmisala ümber teha laugete nõlvadega kraavid ja läbipääsetavad truubid, sest loomad kasutavad liikumiseks ka aktiivses kasutuses turbatootmisala.

Leevendus- ja kompenseerimismeetmed:

- põhja- ja keskosa lahustüki taotletava mäeeraldise piiride vähendamine 16,56 ha võrra (16,4% taotletava mäeeraldise pindalast; vt joonis 15);
- laugemate nõlvadega kraavilõikude rajamine, et parandada loomade liikumisvõimalusi ja vähendada barjääriefekti (vt joonis 16);
- truupide rajamine põhilistele liikumisteedele loomastiku liikumise toetamiseks;
- Nurme Turvas tootmisala korrastamine etapi-viisiliselt elupaikade taastamise ja rohevõrgustiku toimimise parandamise eesmärgil, soovituslik on kaasata korrastamisprojekti koostamisse vastavad eksperdid.

KASUTATUD KIRJANDUS

Consultare OÜ. 2023. Tori valla rohevõrgustiku analüüs ning rohevõrgustiku toimimise tagamiseks vajalike tingimuste määramine. Pärnu: Consultare OÜ. Tellija: Tori Vallavalitsus.

EELIS andmebaas. 2026. <https://eelis.ee/> [21.04.2026]

Keskkonnaagentuur. 2023. ELME2 maismaaökosüsteemide seisundikaart. <https://www.arcgis.com/home/item.html?id=425285ea53bf4924b5a0f59a30273465> [14.05.2026]

Keskkonnaagentuur. 2026. Metsaportaali metsateatiste register. <https://register.metsad.ee/> [14.05.2026]

Kutsar, R., Metspalu, P., Eschbaum, K., Vahtrus, S., Sepp, K. 2018. Rohevõrgustiku planeerimisjuhend. Keskkonnaagentuur. OÜ Hendrikson & KO. Tallinn-Tartu 2018

Maa- ja Ruumiameti Geoportaal. <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/> [21.04.2026]

Pärnu maakonna planeering 2030+. Kehtestatud Riigihalduse ministri 29.03.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/74.

Pärnu maakonnaplaneeringu teemaplaneering. 2012. Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn–Pärnu–Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0–170,0. Seletuskiri. Pärnu.

Riigi Ilmateenistuse Tallinn-Harku jaama andmed <http://www.ilmateenistus.ee/ilm/ilmavaatlused/sademed/24hsademed/>

Skepast & Puhkim OÜ. 2016a. Sauga valla üldplaneering KSH aruanne. Tallinn: Skepast & Puhkim OÜ. Tellija: Sauga Vallavalitsus.

Skepast & Puhkim OÜ. 2016b. Sauga valla üldplaneering. Aruanne. Tallinn: Skepast & Puhkim OÜ. Tellija: Sauga Vallavalitsus.

Skepast & Puhkim OÜ. 2022. Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn–Pärnu–Ikla km 98,0–120,6 Libatse–Nurme lõigu põhiprojekti keskkonnamõju hindamine (KMH). Aruanne. Tallinn: Skepast & Puhkim OÜ. Tellija: Transpordiamet.